

RETTENS DOM (Fjerde Udvidede Afdeling)

19. februar 2004 *

I de forenede sager T-297/01 og T-298/01,

SIC — Sociedade Independente de Comunicação, SA, Carnaxide (Portugal), ved advogados C. Botelho Moniz og E. Maia Cadete,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved J. de Sousa Fialho Lopes og J. Buendía Sierra, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

angående en påstand i henhold til artikel 232 EF om, at det fastslås, at Kommissionen har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til EF-traktaten, idet den har undladt at træffe afgørelse vedrørende de klager, som sagsøgeren har indgivet den 30. juli 1993, den 22. oktober 1996 og den 20. juni 1997 over Den Portugisiske Republik for tilsidesættelse af artikel 87 EF, og idet den i strid med artikel 233 EF og princippet om godforvaltning har undladt at træffe de

* Processprog: portugisisk.

foranstaltninger, som er nødvendige til opfyldelse af Rettens dom af 10. maj 2000 i sag T-46/97, SIC mod Kommissionen (Sml. II, s. 2125), samt har undladt at indlede den i artikel 88, stk. 2, EF omhandlede formelle undersøgelsesprocedure,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Fjerde Udvidede Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, V. Tiili, og dommerne J. Pirrung, P. Mengozzi, A.W.H. Meij og M. Vilaras,

justitssekretær: fuldmægtig D. Christensen,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 13. februar 2003,

afsagt følgende

Dom

Faktiske omstændigheder

1 RTP — Radiotelevisão Portuguesa, SA (herefter »RTP«), er et aktieselskab med offentlig kapital, der har koncession til offentlig fjernsynsvirksomhed i Portugal.

- 2 Sagsøgeren, SIC — Sociedade Independente de Comunicação, SA, er et erhvervsdrivende selskab, som driver en af de største private tv-stationer i Portugal.

- 3 Den 30. juli 1993 indgav sagsøgeren klage til Kommissionen (herefter »den første klage«) vedrørende den støtte, som Den Portugisiske Republik havde ydet til RTP. I klagen anfægtede sagsøgeren de økonomiske tilskud, som Den Portugisiske Republik i 1992 og 1993 havde ydet RTP i form af kompensationsbetalinger for RTP's public service-forpligtelser, og som efter det anslåede udgjorde henholdsvis 6,2 mia. og 7,1 mia. PTE (portugisiske escudos). Foruden disse økonomiske tilskud anfægtede sagsøgeren de skattefritagelser, som var indrømmet RTP i form af fritagelser for registreringsafgifter, samt en investeringsstøtteordning. Sagsøgeren anmodede derfor Kommissionen om at indlede den i artikel [88], stk. 2, EF fastsatte formelle undersøgelsesprocedure (herefter »den formelle undersøgelsesprocedure«) og om at pålægge Den Portugisiske Republik at ophøre med udbetaling af denne ikke-anmeldte støtte indtil vedtagelsen af en endelig beslutning.

- 4 Ved skrivelse af 12. februar 1994 supplerede sagsøgeren sin første klage til Kommissionen med to klagepunkter, nemlig dels at den portugisiske regering havde givet tilladelse til RTP til afdragsvis betaling af en gæld på 2 mia. PTE til Segurança social (den sociale sikring) uden tillæg af morarenter, dels at Den Portugisiske Republik havde købt det af RTP ejede tv-netværk Teledifusora de Portugal (herefter »tv-netværket TDP«) til overpris, samt at den offentlige virksomhed, som varetager driften af dette netværk, havde indrømmet RTP betalingsfaciliteter med hensyn til afgifter for brug af dette netværk. Da sagsøgeren fandt, at disse foranstaltninger udgjorde statsstøtte, som var uforenelig med fællesmarkedet, anmodede selskabet om, at den formelle undersøgelsesprocedure blev indledt også vedrørende disse foranstaltninger.

5 Den 14. april 1994 underrettede sagsøgeren Kommissionen om, at den portugisiske regering for 1994 havde ydet RTP et nyt økonomisk tilskud på 7,145 mia. PTE som kompensation for public service-forpligtelserne.

6 Ved skrivelse af 16. oktober 1996, indgået til Kommissionen den 22. oktober 1996, indgav sagsøgeren en ny klage (herefter »den anden klage«) med henblik på, at det blev fastslået, at de økonomiske tilskud, som Den Portugisiske Republik i 1994-1996 havde ydet RTP som kompensation for public service-forpligtelserne, var uforenelige med fællesmarkedet af de samme grunde som angivet i den første klage. I klagen anfægtede sagsøgeren ligeledes, at RTP i 1994 var blevet tildelt ny, ikke-anmeldt støtte som følge af en af Den Portugisiske Republik foretaget forhøjelse af RTP's kapital, og som følge af dennes garanti for et af RTP optaget obligationslån. Sagsøgeren anfægtede desuden en mellem det portugisiske kulturministerium og RTP i september 1996 indgået protokol om finansiering af RTP's filmstøtteaktiviteter og henviste til den portugisiske regerings godkendelse af en omstrukturingsplan for RTP, som kunne medføre tildeling af omfattende støtte. Som følge heraf anmodede sagsøgeren Kommissionen om at indlede den formelle undersøgelsesprocedure og om at pålægge Den Portugisiske Republik at ophøre med at yde denne støtte indtil vedtagelsen af en endelig beslutning.

7 Ved skrivelse af 7. november 1996 til Den Portugisiske Republik, hvoraf sagsøgeren modtog kopi den 6. januar 1997, vedtog Kommissionen en beslutning vedrørende finansiering af offentlige tv-kanaler (herefter »beslutningen af 7. november 1996«). Beslutningen vedrørte de i den første klage anfægtede foranstaltninger samt, for så vidt angik de i den anden klage anfægtede økonomiske tilskud, de til RTP i 1994 og 1995 udbetalte tilskud. Kommissionen fastslog i beslutningen, at ingen af disse foranstaltninger eller økonomiske tilskud udgjorde eller havde givet anledning til udbetaling af statsstøtte.

- 8 Ved skrivelse af 20. december 1996 meddelte Kommissionen sagsøgeren, at den på baggrund af den anden klage havde anmodet de portugisiske myndigheder om oplysninger vedrørende visse af de i denne klage anførte forhold. Anmodningen om oplysninger angik kapitalforhøjelsen og det af RTP i 1994 optagne obligationslån samt udarbejdelsen af en omstrukturingsplan for perioden 1996-2000 og indgåelsen af en protokol om finansiering af RTP's filmstøtteaktiviteter. Kommissionen tilføjede imidlertid med hensyn til de økonomiske tilskud, som var udbetalt til RTP for årene 1994-1996, at den af de i beslutningen af 7. november 1996 anførte grunde var af den opfattelse, at disse tilskud ikke udgjorde statsstøtte som omhandlet i artikel [87], stk. 1, EF.
- 9 Den 3. marts 1997 anlagde sagsøgeren sag ved Retten, registreret som sag T-46/97, med påstand om annullation af beslutningen af 7. november 1996 og den i skrivelse af 20. december 1996 indeholdte kommissionsbeslutning. Sagsøgeren præciserede som svar på et spørgsmål fra Retten, at der med søgsmålet ikke tilsigtedes annullation af den del af beslutningen af 7. november 1996, der vedrørte Den Portugisiske Republiks køb af det af RTP ejede tv-netværk, TDP, til en pris, som efter det påståede var alt for høj, og investeringsstøtteordningen.
- 10 Ved skrivelse af 18. juni 1997, indgået til Kommissionen den 20. juni 1997, indgav sagsøgeren en tredje klage (herefter »den tredje klage«), hvori det blev gjort gældende, at den mellem RTP og Den Portugisiske Republik indgæede koncessionskontrakt af 31. december 1996 og den til gennemførelse af denne kontrakt truffene beslutning om for 1997 at udbetale et økonomisk tilskud på 10,350 mia. PTE til RTP som kompensation for dennes public service-forpligtelser, er uforenelige med artikel [87] EF. Sagsøgeren anmodede i skrivelsen Kommissionen om at indlede den formelle undersøgelsesprocedure og om at træffe foreløbige forholdsregler.
- 11 Mellem juli 1997 og januar 2001 blev der udvekslet korrespondance mellem sagsøgeren og Kommissionen vedrørende Kommissionens undersøgelse af den anden og tredje klage.

- 12 Retten annullerede i dom af 10. maj 2000 (sag T-46/97, SIC mod Kommissionen, Sml. II, s. 2125, herefter »SIC-dommen«) beslutningen af 7. november 1996, for så vidt som denne angik de foranstaltninger, som Den Portugisiske Republik havde truffet til fordel for RTP, og som bestod af de fra 1992-1995 ydede økonomiske tilskud som kompensation for public service-forpligtelserne, af skattefritagelser, af betalingsfaciliteter for brug af tv-netværket TDP og af afdragsvis betaling af en gæld til Segurança social uden tillæg af morarenter. Retten afviste derimod sagen, for så vidt som denne vedrørte skrivelsen af 20. december 1996, med den begrundelse, at denne skrivelse udelukkende var af oplysende karakter og derfor ikke var en anfægtelig retsakt.
- 13 Ved skrivelse af 3. januar 2001 anmodede sagsøgeren Kommissionen om at underrette selskabet om, hvilke foranstaltninger Kommissionen havde til hensigt at træffe med henblik på fuldt ud at opfylde SIC-dommen.
- 14 Ved tre skrivelser af 26. juli 2001 opfordrede sagsøgeren i henhold til artikel 232, stk. 2, EF Kommissionen til at handle vedrørende henholdsvis den første, den anden og den tredje klage. Sagsøgeren anmodede i sin opfordring til at handle vedrørende den første klage Kommissionen om i henhold til artikel 233 EF at træffe de foranstaltninger, som er nødvendige til opfyldelse af SIC-dommen, og om at indlede den formelle undersøgelsesprocedure vedrørende de økonomiske tilskud, som Den Portugisiske Republik fra 1992-1995 ydede til RTP, og vedrørende de til fordel for RTP truffede foranstaltninger bestående af skattefritagelser, betalingsfaciliteter for brug af tv-netværket TDP og afdragsvis betaling af en gæld til Segurança social uden tillæg af morarenter. Sagsøgeren anmodede i sine opfordringer til at handle vedrørende den anden og den tredje klage Kommissionen om at tage stilling til disse klager ved at bekræfte deres rigtighed, og om som følge heraf at indlede den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til det økonomiske tilskud, som Den Portugisiske Republik i 1996 ydede til RTP (den anden klage) og med hensyn til den mellem Den Portugisiske Republik og RTP indgåede koncessionskontrakt af 31. december 1996 og den i henhold til denne kontrakt ydede støtte til RTP (den tredje klage).

- 15 Ved skrivelse af 24. oktober 2001 meddelte Kommissionen sagsøgeren, at arbejdet med de interne retsakter til opfyldelse af SIC-dommen samt forberedelserne med henblik på en afgørelse af den anden og den tredje klage var næsten tilendebragt.
- 16 Ved opfordring af 7. november 2001, som blev meddelt til Portugals Faste Repræsentation ved Den Europæiske Union den 9. november 2001 (herefter »opfordringen af 7. november 2001«), anmodede Kommissionen i medfør af artikel 10, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af artikel [88] i EF-traktaten (EFT L 83, s. 1) den portugisiske regering om at tilvejebringe oplysninger med henblik på en afgørelse af, om de økonomiske tilskud, som Den Portugisiske Republik i årene 1992-1998 havde ydet RTP, samt hovedtrækkene i den i koncessionskontrakten af 31. december 1996 fastsatte finansieringsordning for RTP, havde karakter af eksisterende eller ny støtte. Disse økonomiske tilskud, med undtagelse af det i 1998 ydede tilskud, som ikke er omfattet af sagsøgerens klager, og finansieringsordningen betegnes herefter under ét »de økonomiske tilskud«.
- 17 Den 13. november 2001 vedtog Kommissionen i øvrigt en beslutning om at indlede den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til andre foranstaltninger end de i foregående præmis nævnte (herefter »beslutningen af 13. november 2001«). Denne beslutning blev på dagen for dens vedtagelse offentliggjort i en pressemeddelelse og blev den 15. november 2001 meddelt Portugals Faste Repræsentation.
- 18 Blandt de i beslutningen af 13. november 2001 omhandlede foranstaltninger var dels tre foranstaltninger, som sagsøgeren havde anfægtet i den første klage, der var genstand for den beslutning af 7. november 1996, som efterfølgende blev annulleret ved SIC-dommen, nemlig skattefritagelserne, betalingsfaciliteterne vedrørende afgifterne for brug af tv-netværket TDP og den afdragsvise betaling af en gæld til Segurança social uden tillæg af morarenter, dels fire foranstaltninger, som sagsøgeren havde anfægtet i den anden klage, nemlig den i 1994

foretagne forhøjelse af RTP's kapital, statsgarantien i forbindelse med et af RTP i samme år optaget obligationslån, indgåelsen i september 1996 mellem det portugisiske kulturministerium og RTP af en protokol om finansiering af RTP's filmstøtteaktiviteter og endelig den portugisiske regerings godkendelse af en omstruktureringsplan for RTP for perioden 1996-2000. Disse foranstaltninger benævnes herefter samlet »ad hoc-foranstaltningerne«.

- 19 Opfordringen af 7. november 2001 og beslutningen af 13. november 2001 blev offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*, henholdsvis den 23. april 2002 (EFT C 98, s. 2) og den 9. april 2002 (EFT C 85, s. 9).

Retsforhandlinger og parternes påstande

- 20 Ved stævninger indleveret til Rettens Justitskontor den 6. december 2001 har sagsøgeren anlagt disse sager, der er registreret som henholdsvis sag T-297/01 og sag T-298/01.
- 21 Ved skrivelse af 8. januar 2002 har Kommissionen tilsendt sagsøgeren kopi af opfordringen af 7. november 2001 og af beslutningen af 13. november 2001.
- 22 Ved kendelse afsagt af formanden for Rettens Fjerde Udvidede Afdeling den 15. januar 2003 er sagerne T-297/01 og T-298/01 i henhold til artikel 50 i Rettens procesreglement blevet forenet med henblik på den mundtlige forhandling og dommen.

- 23 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Fjerde Udvidede Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling, og har som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse stillet Kommissionen et skriftligt spørgsmål. Kommissionen har ved skrivelse af 17. januar 2003 besvaret spørgsmålet inden for den fastsatte frist.
- 24 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten i retsmødet den 13. februar 2003.
- 25 Sagsøgeren har i sag T-297/01 nedlagt følgende påstande:

- Det fastslås, at Kommissionen ikke inden for den i artikel 232 EF fastsatte frist på to måneder har taget stilling til de af sagsøgeren fremsendte opfordringer til at handle.

- Det fastslås, at de foranstaltninger, som er meddelt sagsøgeren efter anlæggelsen af denne sag, ikke sikrer en fuldstændig opfyldelse af SIC-dommen eller overholdelse af forpligtelsen til at tage stilling til den i den første og anden klage anfægtede statsstøtte for så vidt angår forpligtelsen til at indlede den formelle undersøgelsesprocedure vedrørende de af Den Portugisiske Republik fra 1992-1995 ydede tilskud fra RTP.

- Det fastslås herefter, at der fortsat foreligger en retsstridig undladelse, som kan tilskrives Kommissionen, med hensyn til iværksættelsen af den formelle undersøgelsesprocedure vedrørende ovennævnte foranstaltninger.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

26 Sagsøgeren har i sag T-298/01 nedlagt følgende påstande:

- Det fastslås, at Kommissionen ikke inden for den i artikel 232 EF fastsatte frist på to måneder har taget stilling til de af sagsøgeren fremsendte opfordringer til at handle.

- Det fastslås, at de foranstaltninger, som er meddelt sagsøgeren efter anlæggelsen af denne sag, ikke sikrer overholdelsen af forpligtelsen til at tage stilling til den i den anden og tredje klage anfægtede statsstøtte, for så vidt angår forpligtelsen til at iværksætte den formelle undersøgelsesprocedure vedrørende den i koncessionskontrakten af 31. december 1996 fastsatte finansieringsordning for RTP og vedrørende de af Den Portugisiske Republik i 1996 og 1997 ydede økonomiske tilskud til RTP.

- Det fastslås herefter, at der fortsat foreligger en retsstridig undladelse, som kan tilskrives Kommissionen, med hensyn til iværksættelsen af den formelle undersøgelsesprocedure vedrørende ovennævnte foranstaltninger.

- Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

27 Kommissionen har i sagerne T-297/01 og T-298/01 nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

28 Ved skrivelse af 30. september 2003 (herefter »skrivelsen af 30. september 2003«) til Portugals Faste Repræsentation ved Den Europæiske Union anmodede Kommissionen i henhold til artikel 17, stk. 2, i forordning nr. 659/1999 om bemærkninger til en ordning om årlig økonomisk kompensation, som bl.a. kom til udtryk ved de økonomiske tilskud.

29 Ved skrivelse af 3. oktober 2003 fremsendte Kommissionen kopi af skrivelsen af 30. september 2003 til Retten og anmodede denne om i henhold til artikel 113 i procesreglementet at fastslå, at det er ufornuddent at træffe afgørelse med hensyn til sag T-297/01 og sag T-298/01, for så vidt som disse angår de økonomiske tilskud.

30 Sagsøgeren opfordrede i sine bemærkninger til påstanden om, at det var ufornuddent at træffe afgørelse, hvilke bemærkninger blev indleveret til Rettens Justitskontor den 24. oktober 2003, Retten om:

— at forkaste påstanden om, at det fastslås, at det er ufornuddent at træffe afgørelse

- at fastslå, at Kommissionen ved ikke i rette tid at vedtage de nødvendige foranstaltninger til en hurtig og fuldstændig opfyldelse af SIC-dommen og ved ikke inden for en rimelig frist at indlede den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til den anden og tredje klage har gjort sig skyldig i en retsstridig undladelse som følge af tilsidesættelse af henholdsvis de i artikel 233 EF samt artikel 87 EF og 88 EF indeholdte forpligtelser

- under alle omstændigheder at pålægge Kommissionen at betale sagens omkostninger, også selv om påstanden om, at det fastslås, at det er uforholdt at træffe afgørelse, tages til følge.

Retlige bemærkninger

Indledende bemærkninger

- 31 Ifølge fast retspraksis bygger et søgsmål i henhold til artikel 232 EF, som forfølger mål, der er forskellige fra et søgsmål i henhold til artikel 226 EF (jf. i denne retning Domstolens dom af 25.4.2002, sag C-154/00, Kommissionen mod Grækenland, Sml. I, s. 3879, præmis 28), på den tankegang, at den pågældende institutions retsstridige undladelse af at handle gør det muligt at anlægge sag ved Domstolen med påstand om, at det fastslås, at undladelsen af at handle er traktatstridig, når den pågældende institution ikke har rådet bod på undladelsen. Dommen i overensstemmelse med en sådan påstand medfører ifølge artikel 233 EF, at den sagsøgte institution har pligt til at gennemføre de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af den af Domstolen afsagte dom, hvilket i øvrigt ikke berører adgangen til i anledning af samme dom at rejse krav, der støttes på Fællesskabets ansvar uden for kontraktforhold. Når en sag drejer sig om undladelse af at udstede en retsakt, og denne først er blevet udstedt efter sagens anlæggelse, men før domsafsigelsen, vil en dom, hvorved Domstolen fastslår, at den oprindelige undladelse er retsstridig, ikke længere kunne få de i artikel 233 EF omhandlede retsvirkninger. Heraf følger, at søgsmålets genstand er bortfaldet i et sådant

tilfælde, ligesom i det tilfælde, hvor den sagsøgte institution har efterkommet opfordringen til at handle inden for tomånedersfristen, således at det ikke længere er fornødent at træffe afgørelse (jf. Domstolens kendelse af 13.12.2000, sag C-44/00 P, Sodima mod Kommissionen, Sml. I, s. 11231, præmis 83 og den deri nævnte retspraksis, Rettens dom af 17.2.1998, sag T-105/96, Pharos mod Kommissionen, Sml. II, s. 285, præmis 41 og 42). Den omstændighed, at institutionens stillingtagen ikke giver sagsøgeren medhold, er i den forbindelse irrelevant, da artikel 232 EF vedrører passivitet i form af en undladelse af at træffe afgørelse eller tage stilling og ikke i form af vedtagelse af en anden retsakt end den, som denne part måtte ønske eller anse for nødvendig (jf. kendelsen i sagen Sodima mod Kommissionen, præmis 83 og den deri nævnte retspraksis).

- 32 I øvrigt fremgår det af retspraksis, at et passivitetssøgsmål er det rette middel til at opnå en prøvelse af spørgsmålet om, hvorvidt institutionen ud over at erstatte den annullerede retsakt også havde pligt til i henhold til artikel 233 EF at træffe andre foranstaltninger vedrørende andre retsakter, som ikke var anfægtet under det oprindelige annulationssøgsmål (jf. i denne retning Domstolens dom af 26.4.1988, forenede sager 97/86, 99/86, 193/86 og 215/86, Asteris m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 2181, præmis 22-24 og 32, og Rettens dom af 18.9.1996, sag T-387/94, Asia Motor France m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 961, præmis 40). Heraf følger, at et passivitetssøgsmål ligeledes er det rette middel til at fastslå en institutions retsstridige undladelse af at træffe de foranstaltninger, som er nødvendige til opfyldelsen af en dom, i det foreliggende tilfælde de foranstaltninger, som er nødvendige til opfyldelse af SIC-dommen.
- 33 Det er i lyset af disse betragtninger, at der må tages stilling til spørgsmålet om, hvorvidt det er fornødent at træffe afgørelse hvad angår ad hoc-foranstaltningerne og de økonomiske tilskud.

Ad hoc-foranstaltningerne

- 34 Det er ubestridt, at Kommissionen med beslutningen af 13. november 2001 har indledt den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til de i denne doms

præmis 18 omhandlede ad hoc-foranstaltninger. Beslutningen blev samme dag offentliggjort i en pressemeddelelse. Imidlertid underrettede Kommissionen først sagsøgeren om beslutningen af 13. november 2001 ved skrivelse af 8. januar 2002. Heraf følger, at Kommissionen i henhold til artikel 232, stk. 2, EF først gyldigt har taget stilling til sagsøgerens opfordringer til at handle for så vidt angår ad hoc-foranstaltningerne efter anlæggelsen af nærværende søgsmål (jf. i denne retning Rettens dom af 27.1.2000, forenede sager T-194/97 og T-83/98, Branco mod Kommissionen, Sml. II, s. 69, præmis 55).

- 35 Selv om sagsøgeren havde en retlig interesse i at anlægge disse søgsmål, er søgsmålene, således som parterne er enige om, følgelig blevet genstandsløse, i det omfang de tilsigter, at det fastslås, at Kommissionen uretmæssigt har undladt at træffe afgørelse vedrørende sagsøgerens klager, for så vidt som disse vedrører ad hoc-foranstaltningerne.
- 36 Det er således ufornuddent at træffe afgørelse i de foreliggende søgsmål, for så vidt som disse vedrører ad hoc-foranstaltningerne.

De økonomiske tilskud

Parternes argumenter

- 37 Sagsøgeren har gjort gældende, at der fortsat foreligger passivitet, uanset skrivelsen af 30. september 2003.

- 38 Sagsøgeren har indledningsvis gjort gældende, at der fortsat foreligger passivitet, idet Kommissionen ikke med henblik på opfyldelse af SIC-dommen har indledt den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til de økonomiske tilskud.
- 39 Sagsøgeren har dernæst bestridt, at skrivelsen af 30. september 2003 udgør en stillingtagen som omhandlet i artikel 232 EF, eftersom denne skrivelse ikke er en endelig retsakt, der kan gøres til genstand for et annulationssøgsmål, men alene en forberedende retsakt.
- 40 Endelig medfører Kommissionens tilsidesættelse af rimelige frister i forbindelse med undersøgelsen af sagsøgerens klager, at institutionen har gjort sig skyldig i en passivitet, som Retten ikke kan undlade at fastslå, medmindre den fratager sagsøgeren en effektiv domstolsbeskyttelse og indrømmer Kommissionen fuldstændig straffrihed med hensyn til den forhalende behandling, som nævnte klager i nu mere end ti år har været genstand for fra Kommissionens side. Ordningen med passivitetssøgsmål bør således følge ordningen med traktatbrudssøgsmål, i forbindelse med hvilke genstanden for søgsmålet består, selv om traktatbruddet er ophørt.
- 41 Kommissionen har gjort gældende, at passiviteten ophørte med skrivelsen af 30. september 2003.

Rettens bemærkninger

- 42 Kommissionen har for så vidt angår de økonomiske tilskud med skrivelsen af 30. september 2003 iværksat den første etape i undersøgelsen af disse

foranstaltninger som værende eksisterende støtte. Herved har Kommissionen taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt de økonomiske tilskud har karakter af ny eller eksisterende støtte, og har antaget, at disse har karakter af eksisterende støtte.

- 43 Der opstår derfor det spørgsmål, om Kommissionen med denne skrivelse har taget stilling i den i artikel 232, stk. 2, EF nævnte forstand til sagsøgerens opfordringer til at handle, for så vidt som disse angår de økonomiske tilskud, og om det som følge heraf er uforment at træffe afgørelse, eller om der, som påstået af sagsøgeren, fortsat foreligger passivitet, hvilket Retten således bør fastslå.
- 44 Indledningsvis bør sagsøgerens påstand om, at der fortsat foreligger passivitet fra Kommissionens side, eftersom denne ikke har indledt den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til de økonomiske tilskud, undersøges.
- 45 For så vidt som passivitetsspørgsmålet i sag T-297/01 specielt tilsigter, at det fastslås, at de foranstaltninger, der blev meddelt sagsøgeren, ikke sikrer en fuldstændig opfyldelse af SIC-dommen, er det i denne forbindelse nødvendigt med henblik på at kunne tage stilling til påstanden om, at det fastslås, at det er uforment at træffe afgørelse, og til den modsatte påstand fra sagsøgerens side, at undersøge, om SIC-dommen blandt sine opfyldelsesforanstaltninger omfattede en forpligtelse til straks at iværksætte den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til de fra 1992-1995 ydede økonomiske tilskud, således som sagsøgeren har påstået. Det må med andre ord undersøges, om SIC-dommen afgjorde spørgsmålet om, hvorvidt de økonomiske tilskud havde karakter af ny eller eksisterende støtte, og fastslog, at der var tale om ny støtte. I bekræftende fald var Kommissionen således ikke længere berettiget til at stille spørgsmålstegn ved, om disse økonomiske tilskud havde karakter af ny støtte, således som det er tilfældet i Kommissionens skrivelse af 7. november 2001, og var så meget desto mindre berettiget til ved skrivelse af 30. september 2003 at iværksætte undersøgelsesproceduren vedrørende disse økonomiske tilskud og i den forbindelse lægge til grund, at der var tale om eksisterende støtte. Kommissionen burde derimod efter afsigelsen af SIC-dommen straks iværksætte den formelle undersøgelsesprocedure. Eftersom den ikke har gjort dette, foreligger der fortsat passivitet fra Kommissionens side hvad angår dennes forpligtelse til at træffe de foranstaltninger, som er nødvendige til opfyldelsen af SIC-dommen, således som sagsøgeren har gjort gældende i sine bemærkninger til påstanden om, at det er uforment at træffe afgørelse.

- 46 Det må imidlertid konstateres, at SIC-dommens opfyldelsesforanstaltninger ikke omfattede en forpligtelse til straks at iværksætte den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til de fra 1992-1995 ydede økonomiske tilskud.
- 47 Det fremgår således af SIC-dommen, at Retten hverken i denne doms præmisser eller konklusion har afgjort eller omtalt spørgsmålet om, hvorvidt de i perioden 1992-1995 ydede økonomiske tilskud havde karakter af ny eller eksisterende støtte. Det problem, som var indbragt for Retten, og som alene udgjorde sagens genstand, var, om Kommissionens vurdering, hvorefter disse økonomiske tilskud ikke udgjorde støtte — hvilken vurdering dannede grundlag for den i denne sag anfægtede beslutning — frembød alvorlige vanskeligheder.
- 48 Denne læsning af SIC-dommen berøres ikke af dommens præmis 85, som sagsøgeren har påberåbt sig, hvorefter »den vurdering, som Kommissionen lagde til grund for at fastslå, at de beløb, der blev betalt til RTP i godtgørelser, ikke udgør statsstøtte, frembød alvorlige vanskeligheder, der for så vidt som det ikke var godtgjort, at disse betalinger var forenelige med fællesmarkedet, indebar, at den [formelle undersøgelses]procedure burde have været indledt«. Selv om denne præmis giver udtryk for nødvendigheden af at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i forbindelse med alvorlige vanskeligheder vedrørende de økonomiske tilskuds karakter af støtte, har den ikke til formål at afgøre spørgsmålet om, hvorvidt disse tilskud burde betragtes som ny eller eksisterende støtte.
- 49 Det fremgår af det anførte, at SIC-dommen ikke forhindrede Kommissionen i efterfølgende stille sig selv det spørgsmål. Følgelig og eftersom en — om end foreløbig — afklaring af dette spørgsmål er en forudsætning for iværksættelsen af den formelle undersøgelsesprocedure (jf. i denne retning Domstolens domme af 30.6.1992, sag C-312/90, Spanien mod Kommissionen, Sml. I, s. 4117, præmis 20, og sag C-47/91, Italien mod Kommissionen, Sml. I, s. 4145, præmis 26, og Rettens dom af 30.4.2002, forenede sager T-195/01 og T-207/01, Government of Gibraltar mod Kommissionen, Sml. II, s. 2309, præmis 82), kunne SIC-dommen ikke blandt sine opfyldelsesforanstaltninger omfatte en øjeblikkelig iværksættelse

af den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til de i perioden 1992-1995 udbetalte økonomiske tilskud, der omhandles i sag T-297/01. Eftersom denne dom ikke kvalificerede de nævnte økonomiske tilskud som ny støtte, medførte den endvidere på ingen måde indirekte, at de økonomiske tilskud, der blev udbetalt efterfølgende i 1996 og 1997, blev betegnet som sådan. Dommen kan således heller ikke påberåbes af sagsøgeren til støtte for en umiddelbar iværksættelse af den formelle undersøgelsesprocedure med hensyn til de i 1996 og 1997 udbetalte økonomiske tilskud, der er omhandlet i sag T-298/01.

- 50 Hvad angår de argumenter, som sagsøgeren har fremsat i sin replik og i sine indlæg vedrørende påstanden om, at det fastslås, at det er uforholdende at træffe afgørelse, hvorefter Kommissionens tvivl med hensyn til de økonomiske tilskuds karakter af ny eller eksisterende støtte angiveligt ikke er reel, og hvorefter opfordringen af 7. november 2001 og skrivelsen af 30. september 2003 havde karakter af forhalende foranstaltninger, bør disse forkastes. Kommissionen har således ikke anlagt et åbenbart urigtigt skøn ved ud fra hensynet til at sikre en fuldstændig overholdelse af de processuelle regler og dermed rigtigheden af den fremtidige endelige beslutning at antage, at visse aspekter kunne og burde afklares yderligere, hvilket lå til grund for opfordringen af 7. november 2001, før den tog endelig stilling til spørgsmålet, i det foreliggende tilfælde ved skrivelse af 30. september 2003. Det fremgår bl.a. af opfordringen af 7. november 2001, at Kommissionen endnu ikke fuldt ud havde taget stilling til, om og i hvilket omfang støtteordningen vedrørende de økonomiske tilskud til RTP var blevet berørt af de forfatningsmæssige og lovgivningsmæssige ændringer, der fandt sted i Portugal mellem 1989 og 1992. Kommissionen har i øvrigt henvist til nødvendigheden af at fastlægge de nøjagtige datoer for liberaliseringen af fjernsynssektoren i Portugal og for indførelsen af ordningen med tilskud til RTP, idet disse datoer rent faktisk ikke klart fremgår af sagen eller af sagsøgerens argumenter.

- 51 Det må derfor fastslås, at sagsøgeren i sine indlæg og dernæst i sine bemærkninger til påstanden om, at det er uforholdende at træffe afgørelse, med urette fortsat har gjort gældende, at Kommissionen ved ikke straks at have iværksat den formelle undersøgelsesprocedure har udvist passivitet med hensyn til sin forpligtelse til at træffe de foranstaltninger, som er nødvendige til opfyldelsen af SIC-dommen, eftersom Kommissionen ikke i forbindelse med opfyldelsen af SIC-dommen var forpligtet til straks at iværksætte den formelle undersøgelsesprocedure med

hensyn til de økonomiske tilskud, og eftersom institutionens tvivl med hensyn til, om de nævnte tilskud havde karakter af ny eller eksisterende støtte, ikke var åbenbart ubegrundet.

- 52 Der må herefter tages stilling til sagsøgerens anden påstand, hvorefter skrivelsen af 30. september 2003 i sin egenskab af en forberedende retsakt, der ikke kan anfægtes under et annullationssøgsmål, ikke kan udgøre en stillingtagen som omhandlet i artikel 232 EF.
- 53 I denne forbindelse bemærkes, at det fremgår af retspraksis, at selv en retsakt, der ikke kan anfægtes under et annullationssøgsmål, kan udgøre en stillingtagen, der bringer passiviteten til ophør, hvis den er et led i en procedure, som i princippet skal udmunde i en retsakt, der kan anfægtes under et annullationssøgsmål (jf. Rettens dom i sagen Pharos mod Kommissionen, præmis 43, og i sagen Branco mod Kommissionen, præmis 54). Herefter udgør skrivelsen af 30. september 2003 under alle omstændigheder en stillingtagen som omhandlet i artikel 232 EF.
- 54 Heraf følger, at den anden påstand, som sagsøgeren har gjort gældende over for påstanden om, at det er uforholdsmæssigt at træffe afgørelse, bør forkastes.
- 55 Endelig bør sagsøgerens tredje påstand, hvorefter Kommissionens tilsidesættelse af rimelige frister i forbindelse med undersøgelsen af sagsøgerens klager har medført, at institutionen har gjort sig skyldig i passivitet, hvilket Retten bør fastslå, undersøges.

- 56 Det er ubestridt, at Kommissionen er forpligtet til at foretage en påpasselig og upartisk behandling af klager på konkurrenceretsområdet, og bl.a. i forbindelse med artikel 88 EF (jf. SIC-dommen, præmis 105-107 og den deri nævnte retspraksis, Rettens dom af 30.1.2002, sag T-54/99, max.mobil mod Kommissionen, Sml. II, s. 313, præmis 48 og 49 og den deri nævnte retspraksis, og af 6.3.2003, forenede sager T-228/99 og T-233/99, Westdeutsche Landesbank Girozentrale mod Kommissionen, Sml. II, s. 435, præmis 167 og den deri nævnte retspraksis).
- 57 Uanset hvor beklagelig Kommissionens adfærd i forbindelse med behandlingen af sagsøgerens klager måtte forekomme, kan Retten imidlertid ikke uden at overskride rammerne for disse passivitetssøgsmål foretage en vurdering af, hvorvidt Kommissionen som påstået af sagsøgeren har tilsidesat rimelige frister.
- 58 Det fremgår således af den i denne doms præmis 31 anførte retspraksis, at det i tilfælde af, at den retsakt, som institutionen efter det påståede retsstridigt har undladt at udstede, er blevet udstedt efter anlæggelsen af passivitetssøgsmålet, men før domsafsigelsen, ikke længere er fornødent at træffe afgørelse. Det tilkommer sagsøgeren at anlægge erstatningssøgsmål, såfremt sagsøgeren mener at have lidt et tab som følge af Kommissionens tilsidesættelse af rimelige frister.
- 59 Det følger af det ovenfor anførte, at Kommissionen ved skrivelsen af 30. september 2003 har taget stilling til sagsøgerens opfordringer til at handle, for så vidt som disse vedrører de økonomiske tilskud, og at det derfor ikke længere er fornødent at træffe afgørelse i sagerne T-297/01 og T-298/01, for så vidt som disse ligeledes vedrører disse foranstaltninger.

- 60 Som følge heraf er det ikke længere fornødent at træffe afgørelse i sagerne T-297/01 og T-298/01.

Sagens omkostninger

- 61 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I øvrigt bestemmer procesreglementets artikel 87, stk. 6, at Retten er frit stillet i sin afgørelse om sagens omkostninger, såfremt det er uforholdende at træffe afgørelse om sagens genstand.
- 62 I det foreliggende tilfælde kan det for det første med hensyn til den del af søgsmålet i sagerne T-297/01 og T-298/01, der vedrører ad hoc-foranstaltningerne, hvorom det efter underrettelsen til sagsøgeren om beslutningen af 13. november 2001 ikke længere er fornødent at træffe afgørelse, i modsætning til det af Kommissionen påståede ikke bebrejdes sagsøgeren, at denne for at bevare sine rettigheder har anlagt nævnte søgsmål uden at afvente Kommissionens underretning vedrørende denne beslutning, en underretning, som fandt sted efter udløbet af fristen for anlæggelse af passivitetssøgsmål. Hvad dernæst angår den del af søgsmålet i sagerne T-297/01 og T-298/01, der vedrører de økonomiske tilskud, ophørte passiviteten først ved skrivelsen af 30. september 2003, hvorefter det ikke længere var fornødent at træffe afgørelse. Under disse omstændigheder finder Retten, at det påhviler Kommissionen at betale sagsøgerens omkostninger.
- 63 På baggrund af det foregående bør Kommissionen således i overensstemmelse med sagsøgerens påstand pålægges at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEEN (Fjerde Udvidede Afdeling)

- 1) Det er ikke længere fornødent at træffe afgørelse i sagerne T-297/01 og T-298/01.

- 2) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber betaler sagens omkostninger.

Tiili

Pirrung

Mengozzi

Meij

Vilaras

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 19. februar 2004.

H. Jung

Justitssekretær

V. Tiili

Afdelingsformand